

Politici
privind

minoritățile
etnice
în Europa

CRDE

CUPRINS

1. MINORITĂȚI ÎN EUROPA.....	1
Diversitatea lingvistică a Europei	
Diversitatea etnică a Europei	
Exemple pozitive de acomodare a diversității	
Cazuri de insucces în abordarea diversității în	
Uniunea Europeană	
Minorități în țările candidate	
2. POLITICI DE PROMOVARE A DREPTURILOR	
MINORITĂȚILOR ÎN EUROPA.....	11
Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa	
Planul Balladur sau Pactul pentru Securitate și	
Stabilitate în Europa	
Consiliul Europei	
3. POLITICI DE PREVENIRE A DISCRIMINĂRII ȘI DE PROTECȚIE	
A MINORITĂȚILOR LA NIVELUL UNIUNII EUROPENE.....	15
I.Prevederi legislative	
II.Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene	
III.Criteriile de la Copenhaga	
IV.Programe de finanțare pentru promovarea și	
protecția minorităților	
V. Politici culturale în Uniunea Europeană	
4. PROTECȚIA MINORITĂȚILOR ÎN ROMÂNIA.....	24
Minorități etnice în România	
Politici față de minorități în România:	

1. Minorități în Europa

În mod tradițional Uniunea Europeană este asociată cu uniformitatea regulilor impuse, precum piața comună sau moneda unică. Provocarea pentru Uniunea Europeană constă în găsirea unui echilibru între uniformitatea regulilor economice și diversitatea pe care o presupune multitudinea de tradiții, culturi, grupuri etnice care trăiesc între granițele sale, diversitate care se va îmbogăți și mai mult după aderarea statelor candidate.

Integrarea în Uniunea Europeană nu presupune pierderea identității, înlocuirea identității etnice sau naționale cu cea europeană. Uniunea oferă un cadru comun care permite întâlnirea dintre culturi, dintre tradițiile popoarelor care sunt membre ale sale. Astfel devine un spațiu în care, prin interacțiunea diversității etnice, religioase, lingvistice se stimulează creativitatea și îmbogățirea reciprocă.

Diversitatea lingvistică a Europei

Comparativ cu alte părți ale lumii, precum Australia și Africa, unde numărul limbilor vorbite într-o țară este uneori de ordinul zecilor, statele europene se consideră monolingve, puține dintre ele fiind bilingve, trilingve, etc. Dacă numărăm limbile minorităților naționale sau regionale vorbite pe lângă limbile oficiale din Uniunea Europeană și țările candidate, ajungem la 50–60 de limbi. Pentru o imagine completă a diversității lingvistice a Europei trebuie să luăm în considerare și cazurile, în special ale imigranților, care vorbesc mai mult de o singură limbă, utilizând limba oficială la școală sau în relațiile cu autoritățile, și alte limbi în medii informale. Deși nu există statistici care să indice din acest punct de vedere diversitatea europeană, la o numărare rară s-ar ajunge la ordinul sutelor.

Diversitatea etnică a Europei

În Europa se regăsesc trei tipuri de minorități etnice:

1. Populațiile indigene care se regăsesc pe actualul teritoriu al Europei înainte de popularea acesteia prin succesive valuri migratoare.

Un astfel de grup este **populația Sami** sau **lapon** din Suedia, Norvegia și Finlanda. Elementele principale ale culturii lapone sunt: crescătoriile de reni (au dreptul la turme de 300–500 de reni per cap de familie), poemele muzicale ritmice specifice *yoik*, transportul cu șaniile trase de reni, o viață apropiată de natură. În trecut au dus o viață mai mult nomadă, fiind forțați ulterior să se stabilească. Pentru a veni în sprijinul păstrării moștenirii lingvistice, statele scandinave au introdus o serie de măsuri care susțin sistemul educațional în limba maternă.

Inuiții ocupă o porțiune mică a insulei Groenlanda, a cărei suprafață este acoperită de trei sferturi cu gheață. Inuiții groenlandezi se împart în trei grupuri lingvistice, și în general se numesc Kalaallit. Originea lor pe teritoriul ghețat datează de acum 4.500 ani, când au sosit primele grupe de migratori ce și-au stabilit aici așezămintele. Populația a fost convertită la Luteranism, dar de fapt religia lor este un religios, îmbinând creștinismul cu cosmologia inuit. În 1953, statutul colonial al Groenlandei a fost abolit, aceasta devenind parte componentă a Regatului Danemarcei. Limba oficială este limba groenlandeză de vest, învățată în școli, utilizată în media, administrație, servicii religioase, literatură.

2. Imigranții sunt grupuri care au decis să își părăsească țara de origine în principal din motive politice sau economice. Două tipuri de imigranți se regăsesc pe teritoriul U.E.: cetățenii unui stat membru care locuiesc în alt stat pe teritoriul U.E., care datorită liberei circulații în Uniune nu suferă din cauza discriminării și a prejudecăților. Un exemplu interesant în acest sens este **Andorra**, unde populația majoritară este alcătuită din imigranți, majoritatea cetățeni spanioli, persoanele care deține cetățenie andoriană fiind în număr de 18,4%.

Cel de-al doilea tip de imigranți este reprezentat de gru-

puri provenind din exteriorul Uniunii Europene, fie de pe continent, în special din Europa Centrală și de Sud-Est, fie din afara acestuia:

- turcii și kurzii în Germania, Belgia;
- algerienii, marocanii, tunisienii în Franța;
- albanezii, marocanii, slovenii, tunisienii în Italia,
- vietnamezii, chinezii, indienii, pakistanezii în Marea Britanie (în special imigranți provenind din țările membre ale Commonwealth),
- turcii, indonezienii, marocanii în Olanda,
- marocanii în Spania etc.

În cele mai multe cazuri aceste grupuri, în special non-europeni de religie islamică, se confruntă cu prejudecățile populației majoritare și cu practicile discriminatorii. Discriminarea se manifestă prin intoleranță, abuz, recurgere la forță și o serie de politici restrictive. Frontul Național francez duce o politică constant anti-arabă și anti-semită, militând pentru repatrierea forțată și anti-islamizarea Franței. Mărciri similare, catalogate extremiste de dreapta s-au dezvoltat în aproape toate statele europene începând cu anii '80, dar mai ales în anii '90, cele precum Frontul Național Francez, Partidul Libertății în Austria, Vlaams Blok în Belgia și Partidul Republican în Germania fiind cele mai de succes. Majoritatea statelor Uniunii Europene au adoptat politici restrictive privind numărul de imigranți pe care îi primesc.

O categorie aparte de imigranți sunt **refugiații**. Refugiații sunt imigranți involuntari. Aceștia sunt în general o minoritate în țara de origine, fiind persecutați de un regim opresiv datorită apartenenței la un anumit grup etnic, religios, lingvistic sau politic. Marea majoritate a refugiaților se întâlnesc în țările din sudul Europei și provin în principal din Africa, Asia și Orientul Mijlociu. Recent, mii de refugiați au căutat scăpare dintre granițele fostei Iugoslavii. Reflectarea în media occidentală și în declarațiile ministeriale este de cele mai multe ori negativă, refugiații fiind prezentați ca ceva amenințător.

Categoriile de refugiați din punct de vedere al statutului lor social și legal:

- Refugiați protejați de Convenția de la Geneva din 1951
- Refugiați *de facto*, cărora le este permis să stea în țara

de refugiu pe motive umanitare și sub un alt statut decât cel conferit de Convenție; drepturile lor sunt mult mai limitate decât ale celor protejați de Convenție: în Marea Britanie, refugiații din această categorie nu le este permis să-și aducă familiile timp de 4 ani, pe când cei protejați de Convenție au dreptul la reuniune familială imediată.

- Refugiații *în orbită* – sunt cei care sunt trimiși din țară în țară, pentru că nici un stat nu-și asumă responsabilitatea de a le examina cererea de azil.

- Refugiații care se bucură de *protecție temporară*, cu condiția să se întoarcă în țara de origine de îndată ce situația de acolo le-o permite. Ex.: refugiații din spațiul fostei republici iugoslave.

Închiderea granițelor imigranților non-europeni de către rile membre ale U.E. concomitent cu adâncirea procesului de integrare europeană a dus la o interpretare tot mai strictă și limitată a Convenției de la Geneva. Statele se tem că acceptarea unui grup anume de refugiați creează un precedent, atrăgând un număr din ce în ce mai mare de azilanți. Cu toate că s-au purtat numeroase discuții la nivel interguvernamental și s-au încheiat acorduri privind protecția refugiaților care cer drept de azil în cadrul Uniunii Europene, fiecare țară are propria legislație și modalitate de procesare și de decizie privind cererile de azil.

Refugiații au nevoi speciale pentru acomodare pe termen lung: învățarea a limbii, programe educaționale, recalificări profesionale. Pe de altă parte trebuie respectate nevoile care decurg din practicile culturale, religioase, din normele sociale ale comunității, prin acordarea sprijinului necesar pentru conservarea culturii, limbii, stilului de viață, dezvoltarea de programe pentru adaptarea nevoilor sociale, medicale, psihologice.

Numărul estimativ al refugiaților în Europa este de 2,5 milioane.

3. Minorități naționale sau istorice sunt grupuri etnic diferite de populația majoritară, rase pe teritoriul ocupat de aceasta prin redefinirea granițelor: bascii în Spania, maghiarii în România, Slovacia, sorbi în Germania, scozienii în Marea Britanie, germanii în Alsacia și Lorena (Franța).

Exemple pozitive de acomodare a diversității în statele Uniunii Europene

• **Minoritatea suedeză din Finlanda** reprezintă 5,8% din populație. Suedezii locuiesc mai mult în regiunile de coastă și în insulele Åland. Insulele Åland formează o provincie autonomă, demilitarizată și monolingvistică (de limbă suedeză) a Finlandei.

Adunarea suedeză a Finlandei, un corp reprezentativ semi-oficial înființat în 1919, servește ca forum de discuții politice și grup de presiune pentru interesele etnicilor suedezi. Aceștia se bucură, pe lângă o puternică reprezentare politică, și de libertatea de exprimare în limba maternă: 15 ziare în suedeză, emisiuni radiofonice și de televiziune, teatre, precum și universități bilingve. Suedeza, alături de finlandeză, este considerată limbă națională a Finlandei.

• **Tirolul de Sud** a fost cedat de Austria Italiei, la sfârșitul Primului Război Mondial, incluzând la data respectivă 85% populație de etnie germană. O lungă perioadă au fost supuși asimilării și represiei de către regimul fascist însă aceste tentative au eșuat, determinând o puternică mișcare de apărare a identității. La sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, Austria și sud-tirolezii au făcut un lobby puternic ca regiunea să fie retrocedată Austriei. Marile puteri au refuzat, singura soluție rămânând ca Austria să negocieze cu Italia o formă de auto-guvernare pentru provincie. Recunoașterea și garantarea drepturilor etnice s-a produs în 1946, când i s-a acordat autonomie legislativă și executivă. Provincia cuprinde două regiuni: Tirolul de Sud și Trentino, care au propriile organisme consacrate prin statutul autonom: Adunarea Regională, Guvernul Regional și Președintele Adunării Regionale.

Sunt identificate trei grupuri lingvistice în Tirolul de Sud: germanii (66,99%), ladinii (4,36%) și italienii (27,65%). Ladinii formează un grup etnic aparte, fiind cei mai vechi locuitori ai provinciei, limba lor fiind reto-romana. Astăzi cultura și limba ladină sunt prezervate doar în vâlcele din Munții Dolomiți, fiind amenințate cu dispariția. Atât etnicii germani, cât și cei ladini au un număr mare de organizații și asociații culturale, prin care se dorește păstrarea identității și promovarea diversității etnice, culturale și lingvistice a regiunii.

• **State multinaționale: Belgia**

Belgia este un regat multicultural și multilingvistic. Flandra în nord, un înut străbătut de canale, care se mândrește cu cetățile artistice: Antwerp, Bruges and Ghent; în sud Valonia, cu numeroasele castele și orașe importante precum Liège, Namur. Capitala Bruxelles este unul dintre cele mai cosmopolite orașe ale lumii, sediu al instituțiilor Uniunii Europene și NATO, precum și un centru important al comerțului internațional și al companiilor financiare. Belgienii se pot mândri cu peste 350 de feluri de bere și cu nenumăratele sortimente de ciocolată delicioasă.

Teritoriul Belgiei este împărțit lingvistic și cultural între populația germană dominantă în nord și cea franceză din sud. Printr-o serie de revizuri ale constituției, Belgia a devenit un stat federal, format din trei comunități: franceză, germană și flamandă.

• **Flamanzii**, în număr de 5.8 milioane ocupă teritoriul din nordul Belgiei, regiunea cea mai prosperă din punct de vedere economic. Limba vorbită este flamanda, dialect al olandezei.

• **Valonii** ocupă sudul Belgiei, reprezentând populația vorbitoare de limbă franceză. Cu toate acestea, sunt vorbite o varietate de limbi regionale: valona, (vorbită de un număr de aproximativ 600.000 persoane), dialectul picard (vorbită aproximativ 200.000 de persoane, luxemburgheză etc.

• **Minoritatea germană** locuiește în cantoanele din estul Belgiei, în cadrul regiunii Valonia, cu toate acestea constituie o comunitate de sine stătătoare, conform constituției belgiene.

Toate cele trei comunități beneficiază de drepturi egale în ceea ce privește prezervarea identității culturale și lingvistice, având puteri legale distincte, și organe executive separate.

Cazuri de insucces în abordarea diversității în Uniunea Europeană

• **Țara Bascilor:**

Bascii (euskadi) sunt locuitorii regiunii care se întinde pe versanii Pirineilor de Vest. Limba lor diferă semnificativ de limbile indo-europene. Mai numeroși în Spania, sunt întâlniți și în Franța (provincia Navarra de Sud). Teritoriul ocupat de

ei este denumit Euskadi. Limba basc este limba oficial în Euskadi din 1986, fiind vorbit de aproximativ de 50000 de basci din Navarra de Nord (Spania).

Regiunea a fost divizat în 1521 printr-un tratat care stabilea grani ele între Fran a și Spania. Provincia a primit statut autonom în 1936, înainte de începerea r zboiului civil. Victoria generalului Franco în r zboiul civil a însemnat tergera oric ror urme de guvernare autonom , interzicerea limbii basce și tentative de asimilare for at . În aceste condi ii, în 1954 s-a format ETA (Euskad Ta Azkatasurra) o organiza ie militar separatist , revolu ionar – socialist , cu scopul de a lupta pentru autonomia provinciei și ob inerea de drepturi pentru popula ia basc . Modalitatea de lupt este una radical : r piri, jafuri, asasinate, campanii de bombardare, terorism. Dup moartea lui Franco, în 1975, au reclamat independen a deplin . În 1977 a luat na tere o nou mi care politic , Herri Batasuna (Poporul Unit), care refuz s colaboreze și s accepte compromisurile propuse de sistemul centralizat de la Madrid. Provinciei i s-a acordat statutul de provincie autonom în 1979. Îns refuzul suveranității și al dreptului la auto-determinare a fost înso it de valuri de violen de tip terorist, atr gând represii severe ale guvernului spaniol. Violen ele continu pe fondul unui na ionalism basc vibrant și militant până la extrem.

• Irlanda de Nord (Ulster)

Irlanda de Nord num r 6 din cele 32 de comitate ale Republicii Irlanda, teritoriu cucerit și colonizat de Anglia începând cu secolul XII. O elit englez protestant a fost creat ca o enclav în mijlocul popula iei catolice irlandeze. Minoritatea protestant a fost cea care a articular na ionalismul irlandez. În 1905 a fost înfiin at Sinn Fein, o forma iune politic a irlandezilor care reclam și militeaz pentru independen a Irlandei. IRA – Armata Republican Irlandez , a fost creat în 1918, devenind o for de gueril extrem de eficient în sprijinul luptei pentru independen . În urma unui r zboi civil, în 1921 Irlanda a fost împ r it în Irlanda de Nord și Republica Irlanda, care i-a proclamat independen a fa de Regatul Unit.

Irlanda de Nord este divizat între tendin ele divergente ale popula iei catolice minoritare, care lupt pentru independen și reunificare cu Republica Irlanda, și majoritatea

protestant unionist care sus ține apartenența la teritoriul la Marea Britanie. În lupta pentru independență sunt implicate partidul Sinn Fein și aripa sa armată, IRA, metodele folosite fiind violente și acțiunile teroriste: răpiri, bombardamente, asasinat politic. Declarația de încetare a focului semnată de IRA în 1994 a pus oficial capăt unei lungi perioade în care pierderile omenești s-au ridicat la peste 3.000. Minoritatea catolică se lovește în Irlanda de Nord în continuare de o serie de practici discriminatorii în sistemul educațional, în ansele de a accede pe piața muncii, în reprezentarea politică la nivel local.

- **Francia** rămâne unul din cele mai centralizate state ale Uniunii Europene. Are numeroase minorități: occitani, alsacieni, bretoni, algerieni, marocani, basci, tunisieni, corsicani etc.

Alsacia: anexată de Franța prin Tratatul de la Westfalia, a continuat să mențină legături strânse cu Germania până la Revoluția Franceză în 1789, când limba franceză a fost impusă. A fost încorporată de Bismarck statului german în 1871, până la Primul Război Mondial când a fost redată Franței. Populația germană din Alsacia a fost supusă unui proces agresiv de asimilare, predarea și învățarea limbii germane fiind interzise. În anii '60, 80% din alsacieni nu știau să citească sau să scrie în germană. Regiunea a fost afectată și de declinul industriilor de oțel și carbune.

După cel de-al Doilea Război Mondial, reconcilierea franco-germană a fost concepută ca parte sine qua non a procesului de constituire a Comunității Europene. În acest sens a fost înființat în 1963 oficiul Franco-German pentru Tineret, un birou inter-guvernamental cu birouri la Paris și la Berlin, și având ca misiune diseminarea informațiilor despre cele două țări în rândul tineretului, revizuirea prejudecăților despre acestea, promovarea colaborării. Programele inițiate au constat în mobilități în țara vecină, pentru timp de 40 de ani beneficiind de aceste programe un număr de cel puțin 7.000 de tineri francezi și germani.

- **Grecia** refuză să recunoască orice fel de minorități. Pe teritoriul Greciei conviețuiesc mai multe minorități istorice: albanezi, vlahi, macedoneni, turci. Naționalismul grec este acompaniat de o puternică intoleranță față de religiile/confesiunile diferite de cea a majorității populației: creștinismul ortodox.

• **Minoritatea rom** este o minoritate unică, aparte în Europa. Spre deosebire de alte grupuri etnice, românii nu au o arde ba tină și trăiesc răspândiți pe tot teritoriul Europei și al Asiei Centrale. Originile lor în Europa sunt învăluite în mister. În Europa sunt între 7 și 9 milioane de romi, 70% dintre aceștia în Europa Centrală și de Est. Pe continentul european, comunitățile cele mai semnificative de romi se întâlnesc în: România, Ungaria, Slovacia, Turcia, Bulgaria, Spania, Franța și Germania. Românii au migrat în valuri în Europa între secolele IX–XIV. Numele sub care au fost cunoscuți pentru o lungă perioadă: igan (român), tsigan (bulgar), ciganos (portughez), tsiganes (francez), zigeuner (german), zingari (italian), provine de la numele Atsinganos (însemnând „de neatins”), dat de greci unui grup sosit din Asia Mică și al cărui membri aveau reputația de magicieni. Ei au fost pentru o lungă perioadă captivi în sclavie, fiind eliberați în ce-a de-a doua perioadă a secolului XIX. Inițial o parte din populație a fost nomadică, fiind însă forțată să se stabilească. Caracteristici culturale ale romilor: muzica, dansul, activitățile artistice în general. La fel ca și imigranții, reprezintă o minoritate puternic discriminată peste tot în Europa. Minoritatea romă se confruntă cu numeroase probleme legate de marginalizare, discriminare, sărăcie. România are cea mai mare cifră de romi din Europa. România este țara în care minoritatea romă este una dintre cele mai diverse, existând mai multe comunități – de exemplu cldari, gabori, lingurari, bieleși, ursari – care se deosebesc prin dialect, tradiții și ocupație.

Minorități în țările candidate

Europa Centrală și de Est reprezintă partea cea mai diversă a Europei în ceea ce privește minoritățile naționale. Printre cele mai numeroase minorități sunt: românii; rușii în țările Baltice; maghiarii în România, Slovacia și Slovenia; turcii în Bulgaria; polonezii în Republica Cehă, în Lituania și în Letonia; germanii în Polonia, România și Republica Cehă; croații și sârbii în Slovenia.

• **Cipru** este cunoscut pentru istoria sa conflictuală între cele două grupuri etnice dominante. Ciprioții greci și turci au trăit împreună pe insul timp de patru secole. În 1960 Cipru și-a proclamat independența, devenind republică și garantând prin constituție drepturile minorității turce. Tensiunile între Grecia și Turcia s-au manifestat prin deteriorarea relațiilor între comunitatea greacă și turcă de pe teritoriul insulei. Conflictul s-a soldat în 1974 cu divizarea în două a insulei: Republica Cipriotă și Republica Turcă a Ciprului de Nord. Capitala Nicosia este străbătută de „linia verde” imaginară, ce separă cele două republici.

• **Țările Baltice**, în special Estonia și Letonia includ ca principală minoritate rușii, în procent de 30–33% din totalul populației. Dintre acestea, un procent mic de încredințare, din cauza cerințelor legate de cunoașterea limbii oficiale (estonă sau letonă), majoritatea fiind rezidenți fără drepturi politice. Sunt supuși discriminării în accesul pe piața muncii, salarizare, condiții de trai. Procentul mare de ruși pe teritoriul celor două țări Baltice se datorează migrațiilor de după 1940, încurajate de regimul sovietic. Situația lor actuală, caracterizată de o serie de discriminări, datează de la proclamarea independenței țărilor Baltice în 1991, până atunci bucurându-se de drepturi egale cu populația majoritară.

2. Politici de promovare a drepturilor minorităților în Europa

Principalii promotori de politici în domeniul minorităților etnice în Europa sunt OSCE (CSCE) și Consiliul Europei. La fel ca și în cazul altor organizații internaționale, evenimentele din Europa Centrală și de Est după căderea comunismului au reprezentat principalul catalizator al promovării de politici în domeniul relațiilor inter-etnice.

Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa

a fost stabilită în primul rând ca un instrument pentru identificarea și prevenirea conflictelor, managementul crizelor și reconcilierea post-conflict. În baza acestei misiuni, OSCE a elaborat acte relevante pentru protecția persoanelor aparținând minorităților naționale și a creat instituția Înalțului Comisar pentru Minorități Naționale.

Cele mai importante documente pentru protecția minorităților naționale sunt: Actul Final de la Helsinki (1975) și Documentul conferinței de la Copenhaga asupra dimensiunii umane a CSCE. Prin Actul Final de la Helsinki drepturile omului devin un subiect legitim de dialog și o temă de interes, o preocupare pentru toate statele membre ale OSCE. Cel de-al doilea act cuprinde un set de norme privind drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale, adresând probleme precum non-discriminarea, utilizarea limbilor minorităților, educația minorităților. Deși nu este un tratat, documentul are importanță legală și politică, datorită adoptării de către statele OSCE.

Stabilită în 1992, Înalțului Comisar pentru Minorități Naționale, în persoana lui Max van der Stoep, i-a început mandatul la Haga în ianuarie 1993. Din 2000 ÎCMN este Rolf Ekéus. Instituția a fost creată ca răspuns la conflictul din fosta Iugoslavie, existând temerile că situația s-ar putea repeta și în alte state foste comuniste. Mandatul său reprezintă un instrument de prevenire a conflictelor în cel mai incipient stadiu, prevăzând astfel identificarea surselor de tensiune

care ar putea pune în pericol pacea, stabilitatea sau relațiile dintre state, promovarea dialogului și cooperării între părți.

Planul Balladur sau Pactul pentru Securitate și Stabilitate în Europa (1995) inițiat de

Franța și desfășurat sub egida OSCE și U.E. a fost conceput ca o conferință pentru asigurarea stabilității Europei, în ideea lărgirii Uniunii către spațiul fost-comunist. Cele două puncte importante relaționate cu problema minorităților în Europa post-comunistă sunt:

- rezolvarea problemelor legate de frontiere
- rezolvarea problemelor legate de minoritățile naționale, ca un pas necesar în procesul de aderare

Consiliul Europei are ca principale instrumente:

Convenția Europeană asupra Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale, Convenția Cadru pentru Protecția Minorităților Naționale. Activitatea Consiliului Europei constă în dezvoltarea de standarde legale pentru protecția minorităților naționale și monitorizarea respectării acestora.

- **Convenția Europeană asupra Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale** (1950) conține prevederi generale care acoperă domeniul drepturilor omului, nu conține nici o prevedere specifică referitoare la protecția minorităților. Singurul articol care se referă la minorități naționale este articolul 14, care interzice discriminarea pe bază de limbă, religie, origine socială sau națională, asocierea cu o minoritate națională.

- În 1992 este adoptată **Carta Europeană a Limbilor Minoritare și Regionale**, la care în 1993 s-a adăugat Recomandarea 1201 cu un protocol adițional. A intrat în vigoare în 1998. Principalul obiectiv al acesteia este protejarea limbilor regionale și ale minorităților naționale, promovarea dreptului de a le utiliza în sfera publică și privată. Carta are un sistem dublu de protecție. Pe de o parte statele membre ar trebui să își stabilească politicile și legislația conform unor obiective care includ: recunoașterea limbilor regionale și ale minorităților ca o sursă de bogăție culturală, necesitatea de a promova limbile regionale și ale minorităților, promovarea studierii și predării în aceste limbi la toate nivelurile.

Printre principiile incluse se numără: interzicerea discriminării, păstrarea identității religioase, etnice, culturale, lingvistice, egalitate în fața legii, interzicerea modificărilor în compoziția demografică a unei regiuni în detrimentul minorităților care se regăsesc în regiunea respectivă. Pe de altă parte, drepturile concrete transformă principiile în obiectivele enunțate în măsuri în domenii precum: educație, administrație, justiție, servicii publice, activități culturale, economice, sociale, mass-media.

• **Convenția Cadru pentru Protecția Minorităților Naționale** a fost adoptată la 10 noiembrie 1994 și a intrat în vigoare din 1998. Nu include drepturi colective, se bazează pe ideea că minoritățile pot fi protejate prin protejarea drepturilor indivizilor aparținând acestor minorități. Convenția reprezintă de fapt o serie de principii generale, chiar vagi, referitoare la drepturile indivizilor aparținând minorităților naționale.

Acestea sunt:

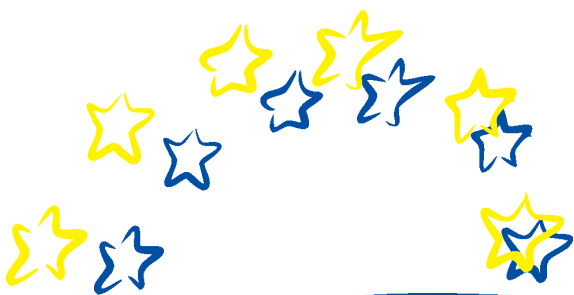
- non-discriminare;
- promovarea egalității;
- promovarea condițiilor necesare pentru păstrarea și dezvoltarea culturii, a religiei, a limbii și a tradițiilor;
- libertatea de asociere, exprimare, libertatea de gândire, a conștiinței și a religiei;
- acces liber la mijloacele de comunicare în masă;
- libertate lingvistică;
- utilizarea limbii materne în spațiul public și privat, oral și în scris, precum și în relațiile cu autoritățile;
- utilizarea numelui în limba maternă;
- afișarea informației de natură publică și privată;
- toponime în limbile minorităților;
- educație;
- instruire în limba minorității;
- libertatea de a institui instituții educaționale;
- contacte transfrontaliere;
- cooperare internațională și transfrontalieră;
- participare în viața economică, culturală și socială;
- participare în viața publică;
- interzicerea asimilării forțate etc.

Convenția a fost ratificată de 35 de state din cele 45 membre ale Consiliului Europei: Albania, Armenia, Austria, Azerbaidjan, Bosnia-Herzegovina, Bulgaria, Croația, Cipru, Republica

Ceh , Danemarca, Elve ia, Estonia, Finlanda, Germania, Irlanda, Italia, Liechtenstein, Lituania, Macedonia, Malta, Moldova, Norvegia, Polonia, Portugalia, Regatul Unit al Marii Britanii i al Irlandei de Nord, România, Rusia, San Marino, Slovacia, Slovenia, Spania, Suedia, Serbia, Ucraina, Ungaria. Grecia a semnat-o, dar nu a ratificat-o niciodat . Statele care au refuzat s semneze Conven ia sunt: Fran a, Turcia, Andorra.

Modalitatea de evaluare a respect rii Conven iei i a Cartei este considerat principalul punct slab al actelor. Nu se poate vorbi despre o evaluare la nivel de guvern. Evaluarea se bazeaz în practic pe o serie de rapoarte primite de la actori importan i în problema minorit ilor, i de o cercetare pe teren a problemelor. Scopul principal al procesului de monitorizarea este stimularea dialogului între guvern i societate civil , minorit i na ionale.

3. Politici de prevenire a discriminării și de protecție a minorităților la nivelul Uniunii Europene

Uniunea Europeană este fondată pe principiile libertății, democrației, statului de drept, respectului pentru drepturile omului și libertăților fundamentale, principii comune tuturor statelor membre. Conform art. 6 al Tratatului asupra Uniunii Europene, Uniunea se angajează să respecte drepturile fundamentale garantate prin Convenția Europeană a Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale, precum și cele prevăzute în tradițiile constituționale ale statelor membre.

Protecția minorităților în Uniunea Europeană face mai mult obiectul politicii la nivelul statelor membre, fiecare având practici, instrumente, organe și legislație proprie privind minoritățile. Minoritățile reprezintă o preocupare recentă a U.E., determinată în primul rând de extinderea spre spațiul fost comunist, și în al doilea rând de problema imigranților pe teritoriul Uniunii.

Există mari diferențe în rândul statelor membre în ceea ce privește disponibilitatea acestora de a recunoaște minoritățile, de a le proteja drepturile și de a le garanta participarea politică. Cu toate acestea putem vorbi de un standard privind protecția minorităților la nivelul Uniunii Europene, dacă se iau în considerare angajamentele internaționale asumate în ultimii ani de statele membre, inițiativele la nivel comunitar privind combaterea discriminării și politica Uniunii Europene privind accesul rilor candidate, acces condiționat de garantarea drepturilor minorităților de pe teritoriul acestora.

O politică comună la nivelul U.E. privind protecția minorităților nu există, în schimb pot fi identificate elemente care ar conduce, în timp, la conturarea cadrului unei astfel de politici:

I. Prevederi legislative:

Articolul 13 al Tratatului asupra Uniunii Europene conține prevederi pentru protecția împotriva discriminării pe motive de religie sau credință, precum și de rasă sau origine etnică. Încă de la începuturi, comunitățile europene au fost preocupate să pună capăt discriminării, inițial pe baza apartenenței naționale. Este de înțeles dacă luăm în considerare că misiunea inițială a Comunității Europene era reconcilierea unui continent divizat de războaie.

Articolul 13 este o afirmație fără echivoc a angajamentului Uniunii Europene pentru promovarea unei societăți lipsite de discriminare. Articolul 13 permite Consiliului Uniunii Europene să adopte măsurile necesare pentru combaterea discriminării bazate pe sex, origine rasială sau etnică, religie sau credință, dizabilități, vârstă sau orientare sexuală. Astfel Uniunea a dobândit puterea de a avea inițiativă legislativă pentru a combate discriminarea. Toate statele membre au o legislație proprie privind tratamentul egal, dar obiectivele, conținutul și gradul de aplicare al acestor legi variază mult. De exemplu, doar jumătate din statele membre interzic în mod explicit discriminarea pe baze orientării sexuale, iar marea majoritate a statelor membre nu prevăd în legislația internă interzicerea discriminării pe motive de vârstă sau dizabilități. De aceea, articolul 13 a deschis drumul pentru suplinirea acestor lacune în legislațiile interne ale statelor membre prin adoptarea de directive specifice.

Astfel, în anul 2000 au fost adoptate două directive prin care se interzice discriminarea la locul de muncă și în alte domenii precum formarea profesională, educația, accesul la bunuri și servicii etc.

- **Directiva privind egalitatea rasială – 2000/43/EC** – implementează principiul tratamentului egal indiferent de originea rasială sau etnică. Acoperă mai toate domeniile vieții de zi cu zi în care pot apărea cazuri de tratament discriminatoriu: accesul pe piața muncii, condiții de muncă, accesul la educație și formare, securitate socială, asigurare medicală, accesul la servicii și bunuri. Directiva oferă victimelor dreptul de a depune plângere prin proceduri juridice sau administrative, asoci-

ate cu penalități corespunzătoare pentru cei vinovați. De asemenea, prevede înființarea în fiecare stat membru a unei organizații care să promoveze tratamentul egal și să pună la dispoziția victimelor discriminării rasiale asistență independentă.

• **Directiva privind ocuparea forței de muncă – 2000/78/EC** – cere statelor interzicerea în mod special și implicit a discriminării directe și indirecte la angajarea forței de muncă, indiferent de religie sau credințe, orientare sexuală sau vârstă. Cere angajatorilor să creeze condiții speciale pentru acomodarea la locul de muncă a persoanelor cu dizabilități care sunt calificate să ocupe o poziție respectivă. Directiva prevede excepții limitate de la principiul tratamentului egal, de exemplu pentru a prezerva specificul organizațiilor religioase și pentru a dezvoltă măsuri speciale de integrare pe piața muncii a tinerilor și persoanelor în vârstă. Directiva cere de asemenea aplicarea de măsuri pentru a asigura implementarea eficientă, prin diseminarea informației, dialog social și dialog cu organizațiile non-guvernamentale.

Aceste reguli trebuie încorporate în dreptul național al statelor membre: regulile privind egalitatea rasială trebuiau transpuse în legislația internă până în 19 iulie 2003, iar cele privind orientarea sexuală, religia, persoanele cu dizabilități etc. au termen limită până în 2 decembrie 2003. Această legislație este aplicabilă doar pe teritoriul Uniunii Europene, dar face parte din aquis-ul comunitar pe care statele candidate din Europa Centrală și de Est trebuie să-l implementeze în vederea aderării.

II. Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene

În urma aniversării a 50 de ani de la proclamarea Declarației Universale a Drepturilor Omului în decembrie 1998, Consiliul European a hotărât redactarea unei carte a drepturilor fundamentale. Obiectivul urmărit era consolidarea într-un singur document a drepturilor fundamentale aplicabile la nivelul Uniunii, fiind un mesaj politic către cetățeni prin reafirmarea drepturilor fundamentale care stau la baza construcției europene.

Carta are la bază tratatele comunitare, convențiile internaționale, cum ar fi Convenția Europeană a Drepturilor Omului (1950), Carta Socială Europeană (1989), tradițiile constituționale comune statelor membre și numeroasele declarații ale Parlamentului European. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene a fost proclamată de Comisia Europeană, Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene, ca urmare a Consiliului European de la Nisa din 7 decembrie 2000.

Preambulul Cartei face cunoscut faptul că Uniunea Europeană plasează individul în centrul acțiunii sale, instituind cetățenia Uniunii Europene și creând principiul libertății, securității și justiției. În cele 7 capitole ale sale, împărțite în 54 de articole, Carta definește drepturi fundamentale cu privire la demnitate, libertate, egalitate, solidaritate, cetățenie și justiție.

Statutul Cartei a rămas indecis, punându-se întrebarea dacă aceasta să fie sau nu integrată în tratate. Integrarea i-ar fi conferit o valoare juridică conștrângătoare pentru statele și instituțiile comunitare. La Consiliul European de la Nisa s-a decis neîncorporarea Cartei în tratate. Prin faptul că afirmă egalitatea tuturor persoanelor în fața legii (art. 20), interzice discriminarea pe orice bază (art. 21) și cere Uniunii să protejeze diversitatea culturală, religioasă și lingvistică, Carta drepturilor fundamentale rămâne un instrument util în ansamblul mecanismelor adoptate la nivelul Uniunii pentru apărarea și promovarea drepturilor minorităților.

III. Criteriile de la Copenhaga

O atenție specială este acordată minorităților în contextul procesului de extindere a Uniunii Europene. Consiliul European, reunit la Copenhaga în iunie 1993, a trasat așadar numitele criterii de la Copenhaga pentru țările care doresc să devină membre ale Uniunii Europene. Dintre acestea, primul set de criterii este cunoscut sub numele de criterii politice și pune un accent special pe protecția minorităților ca o condiție ce trebuie îndeplinită de statele candidate în vederea aderării:

- stabilitatea instituțiilor ce garantează democrația, statul de drept, drepturile omului și **protecția minorităților**;

- existența unei economii de piață funcționale și capacitatea de a face față presiunii concurențiale și forțelor pieței din Uniunea Europeană ;
- capacitatea de asumare a obligațiilor de stat membru, inclusiv cele privind aderarea la obiectivele uniunii politice, economice și monetare.

Criteriile de la Copenhaga implică de asemenea aplicarea acestor principii și stabilirea cadrului instituțional necesar pentru a le susține. Consiliul European de la Madrid din 1995 a cerut Comisiei Europene să înainteze opiniile sale referitoare la stadiul în care se află statele candidate în cadrul procesului de integrare europeană, în conformitate cu criteriile de la Copenhaga, opinii înaintate în cadrul documentului Agenda 2000.

Parlamentul European a cerut Consiliului și Comisiei printr-o rezoluție adoptată în 2000 să „întrească capacitatea acestor țări de a adopta și implementa legi pentru a combate discriminarea împotriva minorităților”.

Informațiile privind tratamentul minorităților în statele candidate sunt evaluate într-un raport anual prezentat de Comisia Europeană Parlamentului și Consiliului. Pe baza acestor rapoarte, Comisia face recomandări statelor candidate asupra măsurilor ce ar trebui adoptate de acestea pentru a îmbunătăți tratamentul minorităților. O atenție specială este acordată comunității Roma, ce numără în jur de 6.000.000 de etnici în țările candidate din Centrul și Estul Europei, comunități care se confruntă cu prejudecăți și discriminare.

IV. Programe de finanțare pentru promovarea și protecția minorităților

1. Programe comunitare: acestea au fost concepute de Uniunea Europeană pentru a promova cooperarea între statele membre în diverse domenii legate de politicile comune la nivel european, fiind operaționale pe o perioadă de câțiva ani. O parte din aceste programe au fost extinse și asupra țărilor candidate pentru a le sprijini în procesul de pregătire pentru aderare.

Programul de acțiune comunitar pentru combaterea discriminării vine să suplinească directivele menționate mai sus, fiind adoptat pentru promovarea măsurilor de combatere a discriminării directe sau indirecte bazate pe originea etnică sau rasială, religie sau credință, vârstă sau orientare sexuală. Programul a fost adoptat în noiembrie 2000 și este operațional începând cu 1 ianuarie 2001 până în 31 decembrie 2006.

Programul are mai multe arii de acțiune: non-discriminare în cadrul administrației publice, în media; participare egală în procesul de decizie la nivel economic, politic sau social.; acces egal la resurse, la servicii publice, condiții de cazare, transport, cultură, timp liber și sport; diseminare de informații privind drepturile la tratament egal etc.

Prin acest program se oferă suport pentru măsuri cuprinse în 3 categorii:

1. analiză și evaluare a măsurilor anti-discriminatorii: diseminarea de statistici privind discriminarea la nivel comunitar, elaborarea de metodologii și indicatori pentru evaluarea eficacității politicilor anti-discriminatorii etc.
2. întărirea capacităților prin schimburi transnaționale implicând diverși actori în domeniu pentru transfer de informații, exemple de bune practici etc.
3. creșterea gradului de informare asupra drepturilor și prevederilor anti-discriminatorii prin organizarea de conferințe, seminarii, evenimente la nivel european, campanii media etc.

Inițiativa Europeană pentru Democrație și Drepturile Omului este un program comunitar conceput cu scopul de a oferi sprijin proiectelor și inițiativelor care urmăresc:

- întărirea protecției minorităților, grupurilor etnice și populațiilor indigene
- promovarea și apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale
- promovarea egalității anselor și a practicilor non-discriminatorii, a măsurilor pentru combaterea rasismului și a xenofobiei
- sprijinirea procesului de democratizare și întărirea statului de drept
- sprijinirea măsurilor de promovare a respectului pentru drepturile omului prin prevenirea conflictelor.

Interreg – este unul din programele comunitare care se doresc instrumente ale politicii regionale pentru stimularea dezvoltării economice în numeroase părți ale teritoriului european, multe dintre acestea fiind locuite de minorități etnice. Interreg sprijină cooperarea transfrontalieră în regiuni în care în general se întâlnesc grupuri etnice minoritare, cum ar fi regiunea între Spania și țara bascilor din Franța, între Tirolul de Nord și sud dintre Austria și Italia.

2. Programe de finanțare în relațiile cu terții: includ asistență financiară pentru sprijinirea politicilor de protecție a minorităților și de întărirea capacităților instituționale ale statelor în cauză pentru implementarea și optimizarea acestor politici. Exemple de astfel de programe: PHARE pentru țările din Europa Centrală și de Est, CARDS pentru Balcanii de Vest, MEDA pentru țările mediteraneene etc.

PHARE este primul instrument financiar nerambursabil conceput de Uniunea Europeană pentru a sprijini țările din Europa Centrală și de Est în evoluția către o societate democratică și o economie de piață.

Abia acum am arătat anterior, dobândirea statutului de membru al Uniunii Europene reclamă respectarea și protecția minorităților. Fiecare program național PHARE din aceste țări include finanțare de proiecte având drept scop îmbunătățirea protecției locale a minorităților, în general în colaborare cu guvernele naționale.

Exemple de programe PHARE lansate în România cu relevanță în domeniul promovării și apărării drepturilor minorităților, în special a minorității române:

Sprijin pentru strategia națională de îmbunătățire a condițiilor romilor – acest program are un obiectiv dublu, pe de o parte sprijinirea dezvoltării parteneriatelor echitabile și durabile între comunitățile romilor și instituțiile publice de la nivel local și județean, în domeniul dezvoltării comunitare și economice, pe de altă parte asigurarea accesului în mai bune condiții la serviciile de sănătate, dezvoltarea locală, construcția de locuințe și renovarea locuințelor existente, reele utilitare, infrastructură locală, generarea veniturilor.

Accesul la educație pentru grupurile dezavantajate, în special pentru comunitățile Roma – programul sprijină implementarea proiectelor locale inovatoare în acord cu politicile naționale de creștere a accesului la educație pentru romi. Sprijinul se orientează asupra următoarelor aspecte:

- educația pre-școlară ;
- prevenirea abandonului școlar din faza primară (7–15 ani);
- educația „a doua șansă” (pentru grupa 14–25 ani).

Îmbunătățirea situației romilor – este un program al cărui obiectiv principal este de a sprijini dezvoltarea de parteneriate durabile între organizațiile neguvernamentale și administrația publică și de promovare a integrării comunităților de romi, precum și stimularea participării active a romilor la viața economică, socială, educațională, culturală și politică a societății românești.

V. Politici culturale în Uniunea Europeană

Articolul 151 din Tratatul Comunității Europene acordă Comunității anumite competențe în sfera culturală, în sensul în care se dorește ca acțiunile întreprinse la nivel comunitar să contribuie la „înflorirea culturilor statelor membre”. Articolul 151 nu menționează o politică culturală a U.E., în ideea în care politicile privitoare la cultură, educație, media și diversitate lingvistică rămân controlate la nivel național, de fiecare stat membru în parte. Prin urmare, responsabilitățile Uniunii Europene sunt doar o completare a celor ale statelor și pot doar întări și completa politicile culturale statale. Tratatul de la Amsterdam completează art. 151, introducând o nouă obligație a Uniunii la capitolul cultural, și anume „să respecte și să promoveze diversitatea națională și regională”. Diversitatea regională, incluzând diversitatea culturală și lingvistică, este astfel recunoscută ca o valoare comună europeană.

Astfel în Comisia Europeană există un Directorat General pentru Cultură, cu un membru al Comisiei Europene cu atribuții specifice în domeniu. De asemenea, există un program cu obiective clar definite, și anume: încurajarea diversității culturale, împărtășirea și sublinierea moștenirii culturale

comune de importanță europeană, promovarea unui spațiu cultural comun al popoarelor Europei, promovarea dialogului intercultural și cunoașterea reciprocă a culturilor, schimburile între culturile europene și non-europene: **Cultura 2000**. Prin acest program se poate spune că prin politica sa, Comisia transmite mesajul conform căruia bogăția culturală a Europei este reprezentată tocmai prin diversitatea culturilor și tradițiilor.

Prin inițiativele adoptate de Uniune la nivel cultural se dorește crearea unei legături între apartenența la valorile comune europene, reprezentate prin diversitate, și identitatea de cetățean al spațiului european; legătură care în timp să conducă la conturarea unei identități europene. Conceptul cetățeniei și identității europene este strâns legat de recunoașterea interdependențelor culturale, și de capacitatea de a identifica elemente comune în diversele tradiții culturale europene. Chiar dacă acest concept a fost asociat inițial aspectelor socio-economice sau politice, se constată o evoluție înspre dimensiunea civică, culturală.

Conștiința apartenenței la un spațiu, cultură, identitate europeană trebuie alimentată în ideea de a contracara naționalismul, intoleranța, discriminarea pe baze etnice. Această identitate europeană corespunde de fapt realității culturale a continentului, caracterizată de interacțiuni continue. Aceste întâlniri între culturi, cooperarea și interacțiunea culturală ridică noi posibilități și stimulează creativitatea culturilor care vin în contact.

4. Protecția minorităților în România

Minorități etnice în România

Pe teritoriul României se găsesc 20 de grupuri etnice minoritare recunoscute oficial.

- **Albanezii:** circa 10.000 de albanezi care trăiesc pe teritoriul României, în special în sudul țării.
- **Armenii:** aproximativ 1.800 de armeni, majoritatea locuind în București și Constanța, restul în Transilvania, fiind de confesiune catolică. Ei au sosit în Transilvania începând cu secolul IX, formând colonii de comercianți.
- **Bulgarii:** în jur de 8.000 de bulgari, majoritatea trăiesc în Banat: județul Timiș, Arad, comunități mai mici în București, Constanța și Tulcea.
- **Cehii:** în jur de 4.000 de cehi, cea mai mare parte a lor locuind în județul Caraș-Severin, comunități mai mici întâlnindu-se în Mehedinți, Timiș, Arad, Hunedoara. Cehii și slovacii s-au stabilit pe teritoriul României începând cu secolul al XVII-lea, în special în regiunile muntoase din Banat și vestul Transilvaniei pentru a exploata resursele miniere din această regiune.
- **Croații** se întâlnesc în județul Caraș-Severin, numărul lor ridicându-se la aproximativ 6.800 de persoane.
- **Evreii:** numărul estimat al evreilor este de 6.000, majoritatea se întâlnesc în București. Comunități mai mici găsim în județul Timiș, Cluj, Iași, Bihor. În Transilvania numărul lor a crescut începând cu secolul al XVII-lea, adoptând inițial cultura germană, apoi cea maghiară. În timpul celui de-al doilea război mondial, cei din nord-vestul țării, din părțile teritoriului României cedate Ungariei între 1940–1944, au fost victimele deportării. După 1945 a început un proces masiv de emigrare, comunitatea evreiască din România micșorându-se considerabil.
- **Germanii:** astăzi formează o comunitate de peste 60.000 de persoane. Cele mai largi comunități întâlnim în județul Timiș,

în Sibiu, Satu-Mare, Caraș-Severin, Brașov și Arad. Invitați să se stabilească în sud și estul Transilvaniei de către regii Ungariei în secolele XII și XIII, au beneficiat de autonomie politică pe teritoriul Transilvaniei. Au fost promotorii vieții urbane și meturgurilor, oferind modele de organizare culturală și administrativă. Începând cu secolul al XVIII-lea, văbia s-au stabilit în Banat și Crișana, fiind de confesiune catolică, spre deosebire de sașii din Transilvania care erau protestanți. Comunitatea germană din România a scăzut numeric datorită pierderii statutului politic special și al privilegiilor economice, în special după cel de-al doilea război mondial. Începând cu anii '70, și mai ales după revoluția din 1989, germanii din România au început să emigreze în Germania.

- **Grecii** sunt în jur de 6.500, majoritatea trăind în capitală și în orașe din sudul țării: Tulcea, Constanța, Brăila, Galați. Prezența grecilor poate fi datată din antichitate. Coloniile grecești s-au stabilit în țara Românească și Moldova în secolele XVIII–XIX au contribuit în special la dezvoltarea vieții culturale, fiind considerați promotorii spiritului modernității.
- **Italianii** sunt în număr de 9.000, minoritate în continuă creștere datorită în special investițiilor crescânde ale italienilor în mediul de afaceri românesc.
- **Macedonenii** reprezintă mai puțin de 0,1% din populația României cele mai largi comunități fiind regăsite în principal în Dobrogea și București.
- **Maghiarii** formează cea mai mare grupare minoritară de pe teritoriul României după cea română. Sunt în număr de aproximativ 1.400.000. Marea majoritate trăiesc în Transilvania, în județele din Secuime, precum și în Mureș, Cluj, Bihor, Satu-Mare. Maghiarii s-au stabilit în Transilvania în secolul IX, organizând acest teritoriu ca parte a Regatului Maghiar. Regatul maghiar a fost sub ocupație otomană, apoi Transilvania a fost înglobată în Imperiul Habsburgic la sfârșitul secolului al XVII-lea. Nobilimea maghiară din Transilvania a reprezentat timp de secole un grup politic dominant, contribuind la procesul de modernizare și la dezvoltarea culturii în acest spațiu. După primul război mondial, Transilvania a revenit României, minoritatea maghiară fiind semnificativă, peste 30% din totalul populației. Astăzi numărul maghiarilor este în continuă scădere, datorită plecării masive, în special a tinerilor, în Ungaria.

- **Polonezii** se întâlnesc mai ales în Moldova, în jude ul Suceava. Num rul lor se ridic la peste 3.700 de persoane.
- **Popula ia rrom** din România reprezintă cea mai largă minoritate, fiind estimat la 1,5–2 milioane, dar cifrele oficiale indic doar 500.000 rromi. Popula ia rrom este distribuit relativ uniform pe teritoriul rii. Se evideniază ca un caz special în rândul grupurilor minoritare din România datorită segregării sociale, condițiilor precare de trai și puternicei discriminări la nivel politic, economic, social, al protecției sanitare etc.
- **Rușii-lipoveni:** lipovenii în România sunt în număr de aproximativ 35.000, minoritatea rusă ridicându-se și ea la circa 9.000 de persoane. Majoritatea trăiesc în comunități lângă Dunăre, în jude ul Tulcea, Constanța, Brila, Galați, Ialomița.
- **Rutenii** reprezintă 0,29% din populația României, trăind de-a lungul frontierei cu Ucraina, precum și în Dobrogea și Banat.
- **Sârbii:** sunt în număr de peste 22.000, cele mai largi comunități întâlnindu-se în vestul rii, în jude ele Timiș și Cara-Severin.
- **Slovacii:** în număr de aproximativ 17.000, se găsesc răspândiți în comunități din vest și nord-vestul țării: Jude ul Timiș, Arad și Bihor.
- **Tătarii**, de religie musulmană, trăiesc marea lor majoritate în jude ul Constanța, numărul lor ridicându-se la peste 24.000 de persoane.
- **Turcii:** puțin mai numeroși ca tătarii (în jur de 29.000), sunt foarte asemănători cu comunitatea țară prin distribuția lor în teritoriu, majoritatea întâlnindu-se în jude ul Constanța, precum și prin religia musulmană pe care o îmbrășează. Prezența turcilor și a tătarelor în Dobrogea se datorează faptului că acest teritoriu a fost sub ocupație otomană timp de secole, până la Congresul de la Berlin din 1878.
- **Ucrainenii**, aflați într-un număr estimat pe peste 60.000 de persoane, se întâlnesc într-o comunitate foarte mare în jude ul Maramureș, stabilindu-se aici începând cu secolul al XIV-lea. Prezența lor în Bucovina se datorează politicii Imperiului Austriac, care a administrat acest teritoriu.

Politici fa de minorități în România

Recunoașterea și non-discriminare

Constituția României prevede egalitatea cetățenilor și interzice discriminarea pe baza naționalității. De asemenea, recunoaște dreptul de a apăra, exprima și dezvolta identitatea națională. Prin Ordonanța 137/2000, România a devenit primul țară din regiune care a adoptat legislație anti-discriminare. Actul definește discriminarea atât direct, cât și indirect, permite măsurile pozitive sau speciale pentru persoane aparținând grupurilor dezavantajate, în ideea asigurării anselor egale. Domeniile acoperite sunt: angajare, accesul la bunuri și servicii, educație, accesul la protecția și securitatea socială, libertatea de circulație.

- Ordonanța stipulează înființarea **Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării**, cu scopul de a urmări aplicarea și respectarea legislației anti-discriminare. Consiliul funcționează din iulie 2002 și a devenit operațional la sfârșitul lui septembrie 2002. Lipsa transparenței activității Consiliului și lipsa de independență sunt principalele critici care îi sunt aduse.
- **Strategia Guvernului României de Îmbunătățire a Situației Romilor** a fost adoptată în aprilie 2001, și este un program pe 10 ani, cu un plan de activități pentru patru ani, începând din 2002. Strategia este o analiză detaliată a situației romilor, cuprinzând măsuri care să adreseze o paletă largă de probleme ale minorității roma: condiții de trai, sănătate, protecție socială, angajare, justiție, educație, cultură și comunicare, combaterea discriminării, reprezentarea populației în diferite structuri ale administrației centrale și locale.
Critici ale aplicării strategiei se referă la sursele de finanțare, lipsa alocării de resurse de la buget și recurgerea la fondurile Phare ca principal sursă de finanțare, la colaborarea guvernului în mod exclusiv cu o singură organizație activă politic, și nu cu un număr mai mare de reprezentanți și experți în problemele populației de romi, și preocuparea insuficientă pentru rezolvarea unor probleme precum nivelul scăzut de educație, rata ridicată a omaju-

lui. Totu i, Strategia este primul document de acest fel care abordeaz comprehensiv problemele cu care se confrunt popula ia rom .

Departamentul pentru Rela ii Interetnice, parte a aparatului de lucru al primului ministru, direct subordonat acestuia, f r personalitate juridic , are ca scop rezolvarea tuturor problemelor legate de minorit i na ionale. Al turi de acest departament, pentru probleme legate de minoritatea rom i având ca atribu ii men inerea i stabilirea de rela ii cu organiza ii ale romilor, în vederea solu ion rii problemelor specifice i integr rii sociale a acestora, exist **Oficiul Na ional pentru Romi**, direct subordonat Secretariatului General al Guvernului. Ambele institu ii au birouri cu reprezentan i în teritoriu.

Departamentul pentru Rela ii Interetnice îndepline te urm -toarele atribu ii principale:

- a) elaboreaz i supune Guvernului spre aprobare strategii pentru p strarea, dezvoltarea i exprimarea identit ii persoanelor apar inând minorit ilor na ionale;
- b) elaboreaz proiecte de legi i alte acte normative din domeniul s u de activitate;
- c) avizeaz proiecte de lege i alte acte normative, care au inciden asupra drepturilor i îndatoririlor persoanelor apar inând minorit ilor na ionale;
- d) monitorizeaz aplicarea actelor normative interne i interna ionale referitoare la protec ia minorit ilor na ionale;
- e) supune Guvernului spre adoptare, la propunerea fundamentat a Consiliului Minorit ilor Na ionale, proiecte de hot râri pentru acordarea de asisten financiar organiza iilor persoanelor apar inând minorit ilor na ionale, membre ale Consiliului Minorit ilor Na ionale, i pentru aprobarea repartiz rii sumelor alocate prin bugetul de stat acestor organiza ii;
- f) gestioneaz concursuri de proiecte ale organiza iilor, asocia iilor, funda iilor sau ale altor institu ii din fondurile alocate de la bugetul de stat în acest scop sau din venituri extrabugetare;
- g) colaboreaz cu Consiliul Minorit ilor Na ionale, în condi iile legii;
- h) urm re te aplicarea prevederilor legale privind protec ia minorit ilor na ionale de c tre autorit ile publice locale;

- i) solicită primele date și informații de la autoritățile publice, necesare îndeplinirii atribuțiilor proprii, în condițiile legii;
- j) stabilește relații cu organizații guvernamentale și neguvernamentale din țară și din străinătate și cu organisme internaționale cu activitate în domeniul minorităților naționale și al combaterii discriminării pe criterii etnice;
- k) promovează și organizează programe privind garantarea, păstrarea, exprimarea, promovarea și dezvoltarea identității etnice, culturale, lingvistice și religioase a persoanelor aparținând minorităților naționale;
- l) menține legături permanente și colaborează cu autoritățile administrației publice locale, prin reprezentanți cu competențe teritoriale, în vederea identificării problemelor specifice și soluționării acestora;
- m) sprijină cercetările științifice în domeniul relațiilor interetnice, prin menținerea de contacte și colaborarea cu organizații, instituții și personalități din domeniu;
- n) participă la elaborarea Raportului cu privire la aplicarea de către România a Convenției-cadru pentru protecția minorităților naționale a Consiliului European, precum și la elaborarea capitolelor referitoare la minoritățile naționale din rapoartele României către alte instituții și organisme internaționale.

Reprezentarea minorităților naționale este prevăzută de Constituție, care conferă dreptul de reprezentare în Camera Deputaților a acelor minorități ale căror organizații nu reușesc să obțină numărul necesar de voturi pentru a depăși pragul electoral. Partidele și grupurile minorităților care au reprezentanți în Camera Deputaților în legislatura 2000–2004 sunt: Uniunea Democrată Maghiară din România care este singura organizație a unei minorități care a obținut un număr suficient de voturi pentru a depăși pragul electoral, Uniunea Armenilor din România, Federația Comunităților Evreiești din România, Uniunea Elenă din România, Uniunea Bulgară din Banat-România, Uniunea Democrată Turcă din România, Uniunea Culturală a Rutenilor din România, Uniunea Democratică a Slovacilor și Cehilor din România, Uniunea Sârbilor din România, Comunitatea Ruilor Lipoveni din România, Uniunea Polonezilor din România 'Dom Polski', Liga Alba-

nezilor din România, Partida Romilor, Uniunea Croa ilor din România, Uniunea Democrat a Țarilor Turco-Musulmani din România, Asociația Macedonenilor Slavi din România, Comunitatea Italiană din România, Uniunea Ucrainenilor din România, Forumul Democrat al Germanilor din România.

Consiliul Minorităților Naționale a fost înființat în 1993 în calitate de corp consultativ cu scopul de a facilita colaborarea între minoritățile naționale și administrația centrală și locală, precum și de a asigura posibilitatea ca minoritățile naționale să facă recomandări guvernului în probleme care îi privesc direct. Din Consiliu fac parte 3 reprezentanți ai minorităților naționale reprezentate în Parlament. Consiliul reprezintă instituția care propune alocarea fondurilor de la buget pentru sprijinirea organizațiilor cetățenilor aparținând minorităților naționale.

Administrația publică: legislația din România reglementează utilizarea limbii materne în relația cu autoritățile centrale și locale, utilizarea limbii materne în justiție, dreptul de a afișa toponime, informații de interes public, nume de localități, străzi etc. în limba minorităților, acolo unde aceasta reprezintă 20% din populație.

Educație: constituția și legea învățământului prevăd dreptul de instrucție în limba maternă în sistemul public de educație la toate nivelurile, și dreptul de a-și stabili propriile instituții private de învățământ. Măsurile pozitive au fost luate în special având drept întotdeauna românii.

Legislația românească privind minoritățile naționale este considerată cuprinzătoare, criticile vin în privința lipsei unei legi a minorităților naționale și mai ales față de implementarea legislației.

Legislația internațională asupra drepturilor omului, semnată și ratificată de România are, conform constituției, prioritate asupra legislației interne, în cazul în care sunt în conflict. România a ratificat multe dintre convențiile internaționale relevante pentru protecția minorităților naționale, precum: Convenția Internațională pentru Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare, Convenția Europeană asupra Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale, Convenția Cadru pentru

Protecția Minorităților Naționale. Ca membru al ONU, România s-a angajat să respecte Declarația Universală a Drepturilor Omului, Declarația Națiunilor Unite asupra Drepturilor Persoanelor Aparținând Minorităților Naționale, Etnice, Religioase și Lingvistice.

Alte documente semnate, dar care nu au fost ratificate sunt: Protocolul 12 la Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Carta Europeană a Limbilor Minoritare și Regionale, Convenția Europeană asupra Naționalității Minoritare.

Documente care nu au fost încă semnate și ratificate: Convenția Europeană asupra Statutului Muncitorilor Imigranți, Convenția Europeană pentru Participarea Străinilor în Viața Publică la Nivel Local, și ar trebui să facă o declarație sub articolul 14 al Convenției Internaționale pentru Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare prin care statele acceptă competența Comitetului pentru Discriminare Racială pentru a primi plângeri individuale.

Editor

CENTRUL DE
RESURSE PENTRU
DIVERSITATE
ETNOCULTURALĂ

Data publicării: noiembrie 2003

Program finanțat de Uniunea Europeană prin Fondul
Europa.

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a
Uniunii Europene.

CENTRUL DE
RESURSE PENTRU
DIVERSITATE
ETNOCULTURALĂ

400305 Cluj, str. Țebeii nr. 21
tel. +40 264 420477
e-mail: europa@edrc.osf.ro.

www.europa.edrc.ro

Program finanțat de
Uniunea Europeană

Conținutul acestui material nu reprezintă
în mod necesar poziția oficială a Uniunii Europene